

TOHUM

Sanat ve Edebiyat dergisi

Mayıs-1997 Sayı: 15-(2)



Bir sevda idi yaşamları.
Kavganın ve aşkın içiçe yaşandığı bir sevda.
Yüzlerce Anadolu gencinin
sarmaş dolaş olduğu sevda...

İÇİNDEKİLER

	Sf
Bu sayıda	3
Gökyüzüne Akan Irkmak/Öner YAĞCI	4
Çizemem/Akman GEDİK	5
Üç Ölümsüz Öncü/Öner YAĞCI	6
Uğultunun Sessizliği/Mehmet KARABULUT	11
Üç Gencin Ortak Yaşam Çizgisi(Turhan FEYİZOĞLU	12
Alplerden Munzur'a/Adnan YÜCEL	21
İnsanın En İnsani Yönü, Devrimciliğidir/Şaban METİN	24
Özgürlüğü(mü) aramaktayım/Kamil AYDEMİR	27
İbo, Deniz, Mahir ve Bizimkiler/Oral ÇALIŞLAR	28
Sonsuz Üç Gün/ Ragıp ZARAKOLU	31
Muzaffer Oruçoğlu ile bir söyleşi/Emir Ali YAĞAN	34
Ruhun asıl biçimi neşe ve ışıktır/Gökhan Karmandalioğlu	37
İçimizdeki KORKU/Zafer AYDOĞDU	41
Hiç Bir Şeyden Korkma ve Hiç Bir Şey Umma Yaptıkların ve	50
Yapacakların Adına, Özgürsün../Gökhan HARMANDALIOĞLU	44
Mektuplar	53

Sanat ve Edebiyat Dergisi

TOHUM

Sayı: 16 Mayıs '97

Genel Yayın Yönetmeni: O. KAYA

Yazışma Adresi : Tohum Sanat ve Edebiyat Dergisi

Postbus 28235 - 3003 KE Rotterdam/Hollanda

Banka Hesabı : Postbank Giro 45 83 584 Rotterdam/Hollanda

Ederi : 5 HF, 5.- DM, 15.- FF

Abone Koşulları: 6 sayı: Hollanda, 25.- HF-Avrupa, 30.- DM

Bu sayıda;

Dünyanın dört bir yanına dalga dalga yayılan 68 depreminin Türkiye dosyasını hazırlamaya çalıştık. Türkiye ve diğer yerlere dağılan 68'lilerin bir çoğuyla ilişki kurduk. Toparlayabildiğimiz ancak bu kadar oldu.

Belki dünyada böylesine örgütlü başka bir hareket yoktur. Müziğe, sanata ve tüm sisteme yönelen tek ortak harekettir. Bu hareketin merkez üssünün Çin olduğu kesindir. Büyük Proleter Kültür Devriminin kasırgası dünyanın hertarafına, ama hertarafına yayılmıştı. Mao Zedung'un kızıl kitabı Paris'ten, Hintistan'a, Uruguay'a, Fas'a, Cezayir'e, Vietnam'a, Nepal'a kadar yayılmış. ABD emperyalizmine karşı gençliği tek slogan etrafında örgütlemişti.

Yanke Go Home

4 Nisan 1968 siyahların önderlerinden Martin Luther King öldürüldü. Beyaz Amerika savaş ilanını başlatınca, 6. Filo İstanbul boğazına girdiğinde, amerikan askerleri suda yüzüyordu. Paris , komünden yaklaşık yüzyıl sonra en canlı günlerini yaşıyordu. Almanya'da 2 Haziran günü Benno Ohnesorg polis tarafından katledildi. Çekoslovakya Prag Baharını yaşıyordu. Moritanya'da 7 işçi katledilirken, Denizler idam günlerini bekliyordu. Deniz'leri kurtarmak isterken Kızıldere Mahirlerin kanlarıyla kızıştı. İbrahim Kaypakkaya, Sinanların muhbiri kurşuna diziyordu. Nurhaklar, Munzurlar kucagını devrimcilere açmıştı.

Ülkemiz onların görkemli direnişiyle daha bir güzelleşti. Bedenlerini toprağa, mücadelelerini de dünya halklarına armağan ettiler. Yüzlerce ana doğurduğu çocukların adını Deniz, Mahir ve İbrahim koydu.

Onlar, ödlükleriyle kalmadılar. Geride nesillere yaşamanın ne olması gerektiğini öğrettiler.

Tarih, Süleyman Demirel, Baki Tuğ, Ali Elverdi, Yaşar Değerli, Fehmi Altınbilekleri cellathğa mahkum etti ve bugün de onlar Susurluk batağında gırtlaklarına kadar batarak boğuluyorlar.

Deniz, Mahir ve İbrahim ise Cüneyt Kahraman ve 7 yoldaşının muazzam direnişinin selamını alıyorlar. onlar dünyayı istedi. Bu istekleri ezilenlerin ellerinde bayraklaştı.

Tüm devrim şehitlerinin önünde saygıyla eğilirken, bu sayımızda Oral Çalışlar, Adnan Yücel, Muzaffer Oruçoğlu, Öner Yağcı, Turan Feyizoglu ve diğer yazarlarımızla birlikte olacağız.

Gelecek sayımızın dosyası kişilik, kimlik ve Yabancılaşmadır. Yazılarınızı, önerilerinizi sıcak ilgilerinizi, eleştirilerinizi bekliyoruz.

Gelecek sayıda buluşmak üzere Merhaba.

TOHUM

Gökyüzüne Akan Irmak

Savaş sonrası yıllarda doğmuşlardı.
 Yokluklarda yaşamıştı çoğu çocukluğunu,
 yoksullukta büyümüşü.
 Aydınlık yürekli gençleriydiler ülkenin.
 Meraktı onları yiğit kılan, sevgi ve inanç...
 Çocuk gibiydiler. Kimbilir yaşayanları hala çocuk gibidir.
 Ah ne güzeldir, çocuk gibi olmak, çocuk olmak!...
 Çocuklar gibi çabuk koşarlardı.
 Çabuk üzülür, çabuk sevinirlerdi.
 Destansı günler yaşamışlardı ama ömürlerince çocuktu onlar!...
 Gözlerine iyi bakın, iyi bakın yüzlerine.
 Göreceğiniz, bir kuşağın, bir kayıp kuşağın sevdasıdır yalnızca.
 Kayıp ve kahraman bir kuşağın hüznünlü sevdası...
 Gökyüzüne akan ırmaktı bu seveda...
 Neredeler şimdi?..
 Yirmi yıl önce tanımaya başlamıştık onları.
 Aynı yüreği taşıyorlardı sanki, aynı beyni.
 Yirmiliktiler. Yaşayanlar kırklık oldular. Ölenler?..
 Yaşayanlar unuttular mı ölenleri?
 Unutuldu mu ölenler?..
 Unutma onları diyor tarih! Unutma onları!
 Unutma!..
 Unutma, gökyüzüne akan ırmağı!...

(Öner Yağcı/Can yayınevi/1989)

ÇİZEMEM

Sana mutluluk tabloları çizemem ana
Bak etrafına şöyle
Kirlenmiş bir ülke
Ölüm kusan bir gökyüzü
Ve barut kokan hava.
Kanderyası gibi coğrafya'da,
Nasıl mutluluk tabloları çizebilirim sana,
Nasıl her şey güllük
Gülistanlık derim.
Sıradanlaşmışsa ölüm,
Sabahı görmek mucizeyse
Çizemem sana mutluluk tablolarını
Sana kavga yüklü şiirler yazabilirim
Umut türkülerini söyleyebilirim
Asıl kavgayla güzeldir ölüm.
İki ayağının üzerinde sürünge olacağına
Toprakta tomurcuk gibi patlamak yeğdir.
Sana çizilmişse "mantıklı" düşünmenin sınırları
Onlar gibi düşünmek zorunda bırakılmışsan,
Kurtuluşun kendi ellerinde
Yoksa topun tüfeğin
Yüreğinde mi yok, yüreğini konuştur ana
Ya da bir tilili çek.
Karanlığı bekliyorsa yarasar
Birinin canını almak için,
Birinin ölümü "faily meçhul" oluyorsa zabıtlarda,
İnsan kanı ucuzken bu canpazarında,
İhaleye çıkarılmışsa insanların ölümü,
Nasıl yazabilirim sana mutluluğu,
Kavgaya gel ana kavgaya

Akman GEDİK

**ÜÇ ÖLÜMSÜZ ÖNCÜNÜN
(DENİZ'İN, MAHİR'İN, İBO'NUN)
YAŞAM KİTAPLARI**

ÜÇ ÖLÜMSÜZ ÖNCÜ

ÖNER YAĞCI

*Ey kesildikçe güllenen yediveren
Ey her ölümden yeniden gül veren
Sevda!
Gökyüzüne akan ırmak mısın sen?*

1 970'li yılların başındaki **"12 Mart Dönemi"** anılar, acılar, deneyler, siyasal dersler bıraktı Türkiye toprağına. Bu dönem, anadolu insanının yüzyıllardır süren özgürlük savaşımının en yoğun olduğu dönemlerindendi. Dönemin en özgün yanlarından biri de genç kuşağın devrimci hareketteki ağırlılığını nicelik ve nitelik olarak göstermesiydi.

12 Mart döneminin aynasında görülenler; yeni yeni yaygınlaşan sosyalist ideolojinin genç beyinlerce yorumlanması; başka ülkelerde, başka zamanlarda yaşananların aktarılması demek olan teorinin önem kazanması; oluşturulan teoriler ışığında örgütlenme ve savaşım biçimlerinin gerçekleştirilmesiydi.

Bu aynada özellikle yansıyan üç ad, Deniz Gezmiş, Mahir Çayan ve İbrahim Kaypakkaya adları dönemin simgeleri olmuştı. Düşünceleri ve eylemleriyle hem kendi dönemlerini hem de kendilerinden sonraki dönemleri etkileyen bu simge kişilikler, "ne yazık ki kahramanlara gereksinimi olan" toprağımızın genç kahramanlarıydılar ve ölümsüzleştiler...

Bu yazımda, bu üç öncü kişiliğın, bu üç ölümsüz öncünün yaşam öyküleriyle ilgili kitaplardan söz edeceğim.

DENİZ GEZMİŞ KİTAPLARI

* Deniz Gezmiş hakkın-
da çıkan ilk kitap **Deniz Gez-
miş Olayı** (1971) idi. Bu ki-
tapta öğrenci hareketlerinden
başlayarak Deniz Gezmiş'in
yargılamaları ve kavgası, gaze-
te haberlerinin derlenmesiyle
kitaplaştırılıyordu.

* Erdal Öz'ün **Deniz
Gezmiş Anlatıyor** (1976) adlı
kitabı, yazarın cezaevindeki
Deniz'le söyleşilerinden oluşu-
yor. Deniz'in düşünce ve duy-
gu dünyasını aktarmayı amaç-
lıyordu. Yaygın olarak okunan
ve daha sonraki kuşakların
Deniz Gezmiş'i yakından tanı-
maları için önemli bir fırsat
olan bu kitabın yeni basımları
Can Yayınları'na sunuluyor.

* Nihat Behram'ın **Da-
rağacında Üç Fidan** (1976)
adlı yapıtı ise Deniz Gezmiş
ve arkadaşlarının siyasal serü-
venlerinin edebiyatçı gözüyle
yansıtılmasıydı. Bu kitapta da
Deniz, Yusuf ve Hüseyin'e sıcak bir yaklaşım göze çarpıyordu.

* Yine Erdal Öz'ün **Gülünün Solduğu Akşam** (1986) adlı anı-romanı ile
ilk kez bir edebiyat yapıtına girmişti Deniz Gezmiş. Deniz'in anlattıklarından yo-
la çıkarak gerçekleştirdiği bu romanla Erdal Öz, Deniz Gezmiş adının ölümsüz-
leşmesine önemli bir katkıda bulunmuştu. On yıldır okurların yoğun ilgisiyle ve
sevgisiyle buluşan bu kitabın yeni basımları da Can Yayınları'na yapılıyor.

* Deniz'lerin avukatı olan Halit Çelenk, **İdam Gecesi Anıları -ve Kararlar-**
(1978) adlı kitabında tanıdığı idam gecesini anlatmıştı. En duygusal anlar-
dan en coşkulu zamanlara uzanan bu kitabıyla Halit Çelenk, Türkiye siyasal tari-
hinin önemli olaylarından birinin aydınlığa kavuşmasını sağlamış; bir avukat, bir
arkadaş, bir ağabey olarak Deniz'lerin savaşımının son anlarındaki güzelliği ve
yiğitliği geleceğe aktarmasını başarmıştı. Kitabın yeni basımları Çağdaş Yayınla-
rına yapılıyor.

* Ahmet Kahraman, **Ve Deniz ve Hüseyin ve Yusuf** (1995) adlı kitabında,
"umut yolculukları trajediyle noktalanın Denizlerin serüvenini" anlatmış; kuşaklar
boyu kanamaya devam edecek bir yara, bir insanlık trajedisi olan bu hukuksuz-
luğun, bu idamların açıkça cinayet olduğunu vurgulamıştı. Kitap Tüm Zamanlar
yayıncılık'ça sunulmuştu.

Bu özetlemeden sonra Deniz Gezmiş ve Mahir Çayan'ın yaşamöykülerini
anlatan iki çalışmadan söz etmek istiyorum.



"BİZİM DENİZ"

Turhan Feyizoğlu, ilk basımını 1991'de Deniz: *Bir İsyancının İzleri* adıyla yapılan, okurlarca yaygın bir ilgiyle ve sevgiyle karşılanarak yeni yeni basımları yapılan, genişletilen kitabında yaşamı ve savaşımıyla Deniz Gezmiş'i anlatıyor.

Yeni basımlarında adı *Bizim Deniz* olarak değiştirilen bu çalışmada Feyizoğlu, kamuoyunun adını ilk kez 1966 yılında İstanbul-Taksim Alanı'nda yapılan bir mitingte gözüktüğü alınan Türkiye İşçi Partisi (TİP) Üsküdar İlçe Sekreteri olarak duyduğu Deniz Gezmiş'in yaşamını bebekliğinden başlayarak anlatıyor.

27 Şubat 1947 günü Ayaş'ta, öğretmen bir karı-kocanın ikinci çocuğu olarak dünyaya gelen Deniz Gezmiş'in 6 Mayıs 1972'de Ankara Merkez cezaevi'nin avlusunda kurulan darağacında son verilen yaşamının, tanıklıklarla, belgelerle, anlatımlarla, söyleşilerle sunulduğu bu kitap, Deniz Gezmiş'i tanımak ve anlamak isteyenlerin başvuracağı önemli bir kaynak olarak hazırlanmış. Fotoğraflarla, eklerle, kaynakçayla zenginleştirilen *Bizim Deniz* 'de, 1960'lı yıllarda yükselen devrimci gençlik hareketinin simgesi haline gelen Deniz Gezmiş'in kısa, onurlu, zamanla yarışan yaşamının tüm kesitlerini, tüm serüvenlerini görebiliyoruz.

Çocukluğundan lise ve üniversite yıllarına; coşkısından sevgililerine, dostluklarına; işgallerden boykotlara, tutuklanmalara, üniversiteden atılmasına; TİP üyeliğinden Devrimci Öğrenciler birliği'ne (DÖB), Filistin günlerine, Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'na (THKO), yakalanmasına, yargılanmasına, 6 Mayıs 1972 günü Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'la birlikte idamına kadar süren bir yaşamın; adı şürleşen, türküleşen, efsaneleşen; resmi afişlere, posterlere basılan bir yitilgin anlatımını okuyoruz.

Bir arkadaşının deyişiyle, "*Latin Amerika'nın Che'si, Türkiye'nin de Deniz'i vardır., Bizim Deniz*" dir işte O. Bizim Deniz adlı kitapta da bu "*Bizim Deniz*" vardır.

"MAHİR"

Turhan Feyizoğlu, "*Mahir*" adlı kitabında da Mahir Çayan'ın yaşamöyküsünü anlatıyor. Binlerce sayfalık belgeden ve tanıklıklardan yola çıkılarak hazırlanan bu yaşamöyküsünde, aynı zamanda yakın geçmişimizin sosyalist hareketinin tarihini de buluyoruz.

15 Mart 1946'da Samsun'da bir gözlük tüccarıyla bir ev kadınının oğlu olarak doğan Mahir Çayan, ilk ve ortaöğrenimini İstanbul'da yapar. 1963 yılında İstanbul'da önce Tıp'a, sonra Hukuk'a girse de ayrılıp ertesi yıl Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesine geçer. SBF Fikir Kulübünün 47 üyesinden biridir ve eylemlere başlamıştır artık. Fikir Kulüpleri Federasyonu'nun (FKF) başkanıdır ve 1967'de başkanlıktan düşürülür. Anti-emperyalizmin, TİP'in ve kitlesel eylemlerin yükselişi günleridir. Boykotların, işgallerin, mitinglerin, korsan gösterilerin ardı arkası gelmemektedir. Devrimciler arasındaki ayrılıklar da çoğalmaktadır. Mahir köşesine çekilir ve çevresine topladığı arkadaşlarıyla yeni bir ör-



gütlenmenin, yeni bir savaş yönteminin arayışına başlar.

"Milli Demokratik Devrim", "Dev-Genç", "Aydınlık" günlerinde Mahir Çayan hem eylemci, hem teorisyen olarak önlerdedir. Ardı ardına yazılar, broşürler çıkarır. Kitle önündeki konuşmalarında müthiş etkili olmaktadır. Gündeme Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (THKP-C) gelir. Arkadaşlarıyla birlikte "öncü savaşı"nın, "politikleşmiş askeri savaş"ın ilk adımlarını atmaya başlamıştır.

12 Mart, THKP-C'nin eylemleri, "balyoz harekatı", Elrom'un öldürülmesi, Cevahir'in öldürülüp onun yakalanması, yargılanması, tutukevinden kaçması ve trajik son: "Kızıldere". Dokuz arkadaşıyla birlikte katledilir Mahir...

Tüm bunlar belgelerle, tanıklıklarla aktarılıyor kitapta. Bu aktarılmada Mahir'in yaşamıyla birlikte Türkiye solunun tarihinin bir kesiti de yerini alıyor.

Feyizoğlu Mahir'le ilgili çalışmasını, onu yakından tanıyan 80 kişiyle görüşmeler yaparak, birçok kişinin ve kurumun arşivinden ve kütüphanesinden yararlanarak ve belgelerle, fotoğraflarla zenginletirerek hazırlamış.

Böylesi çalışmalar elbette birçok eksiklikleri taşıyacaktır. Zaten, sıradan bir ömrün öyküsünde bile nice eksiklikler sözkonusu olabilir. Hele Deniz Gezmiş ve Mahir Çayan gibi kısa yaşamlarına çok şey sığdıran iki devrimci önderin yaşamlarının tümüyle öğrenilmesinin olanağı yoktur. Böyle düşündüğümüzde Feyizoğlu'nun, siyasal tarihimizin bu onurlu adları hakkındaki birçok ayrıntılı bilgiyi, belgeyi anlatımı içeren bu kitaplar hazırladığı için kutlanması gerektiğini ve yeni kuşaklara 12 Mart dönemi gençliğinin bu iki öncüsünü başarıyla tanıttığını söyleyebilirim.

.... VE "SER VERİP SIR VERMEYEN YİĞİT": İBRAHİM KAYPAKKAYA

12 Mart döneminin üç simge adından biri de İbrahim Kaypakkaya'dır. İbrahim Kaypakkaya ile ilgili yaşamöyküsel bir romanı geçtiğimiz yıllarda Muzaffer Oruçoğlu yazmıştı.

Muzaffer Oruçoğlu, "*Tohum*" adını verdiği, Umut Yayıncılık'ça yayımlanan bu romanında yakın arkadaşı, yoldaşı Kaypakkaya'nın yaşamına ayna tutmuş, savaşım ve direnmeyle geçen bir anlamlı yaşamı, siyasal temeli üzerinde yükselterek romanlaştırmıştı. Böylelikle toplumsal, siyasal yaşamımızın duvar taşlarından biri daha yerine konulmuş, dünümüzün bugüne taşınmasıyla siyasal geleneğimiz ve edebiyatımız zenginleşmişti.

Nihat Behram da Bir Komünistin Biyografisi İbrahim Kaypakkaya adlı çalışmasında İbrahim Kaypakkaya'nın yaşamöyküsünü anlatıyor.

Özgün bir biçimle hazırlanan kitapta Kaypakkaya'nın yaşam serüvenini izliyoruz. Ailesinden, 1949'da doğuşundan, çocukluğundan, okuduğu okullardan başlayıp "ilk devrimci düşünceleri edindiği" "Hasanoğlu"la, Çapa Yüksek Öğretmen Okulu günleriyle, işgaller ve boykotlarla, Forum, Ant, Türk Solu, Aydınlık gibi siyasal dergilerdeki yazılarıyla süren eylemli bir yaşamı tanıyoruz.

"Okuma"nın ve "eylem"in yaşamının iki temeli olduğunu, bildirileri hem yazıp hem dağıttığını öğreniyoruz. Saz çalmayı, türkü söylemeyi, halk oyunları oynamayı seven bir İbo'yla tanışıyoruz.

Okuldan atıldığını; sıkıyönetim günlerini Çorum köylerindeki çalışmalarla geçirdiğini; Tunceli, Malatya, antep dağlarında, yaylalarında, köylerinde TKP(ML)-TİKKO'nun önderi olarak propaganda ve örgütlenme çalışmaları yaptığını okuyoruz. Nurhak'ta öldürülen Sinan Cemgil ve arkadaşlarını ihbar eden bir muhtarı cezalandırırlar. Sıkıyönetim, köy, dağ-taş onu aramaktadır.

Mektuplarıyla, babasıyla ilişkileriyle, arkadaşlarının anlatımlarıyla ve dava

dosyasında yazılanlarla; 24 Ocak 1973'teki bir baskında has yoldaşı Ali Haydar'ın öldüğünü; onun yaralı kurtulduğunu; yaralanmasının beşinci gününde sağındığı bir köyün gerici öğretmenince ihbar edilip yakalandığını; bağlayıp yürütüldüğünü; kış ortasında dere boyunda, bir cipin arkasından sürüklendiğini; ayaklarının donduğunu; donmuş ayak parmaklarının kesildiğini okuyoruz. Sonrasında, "iyileşti" denilip götürüldüğü işkencehanede işkencecilere istedikleri ifadeyi vermediğini; cezaevinde mahkameye hazırlandığını öğreniyoruz.

19 Mayıs 1973 günü görüğe gelen babasına, "oğlun intihar etti!" deyip delik deşik edilmiş cesedini teslim ederler. Ağıtlar gelir ardından: "Yaralı gövdeni kurban olurum!..."

Bu anıt yaşamı kitaplaştıran Bir Komünistin Biyografisi de siyasal edebiyatımızın "dünü bugüne bağlayan" başarılı örneklerinden biri olduğunu eklemek istiyorum.

Deniz'i, Mahir'i, İbrahim'i; 12 Mart döneminin Türkiye devrimci hareketine kazandırdığı bu üç öncü canı; topraklarımızın bu has yiğitlerini; yaşamlarının örnek aydınlığıyla ve saygıyla anıyor, selamlıyorum.



¹ *Bizim Deniz*, Turhan Feyizoglu, 12. baskı, Doruk Yayıncılık, Ankara 1996, 340 sayfa, fotoğraflı.

² *Mahir*, (Biyografi), Turhan Feyizoglu, Doruk Yayıncılık, 2. basım, İstanbul 1996, 584 sayfa, fotoğraflı.

³ *Bir Komünistin Biyografisi*, İbrahim Kaypakaya, Altıncağ Yayıncılık, İstanbul 1996, 160 sayfa, fotoğraflı.

UĞULTUNUN SESSİZLİĞİ

"Ah" duymayı hayal edin siz
Milyon kere dokunarak
Fırtına öncesi milyon kere
Uğultunun sessizliğini görürsünüz

Alıp bizi bir bir kaybedin siz
Aşkımız bengidir
Gidenlerimizin yerine
Doğuracak kardeşlerini görürsünüz

Evlerimizi başımızda yakın siz
Küllerimiz dağlara savrulur
Çığlaşarak dağlarca
Başınıza düşeceğini görürsünüz

Mehmet KARABULUT

ÜÇ GENCİN ORTAK YAŞAM ÇİZGİSİ

Turhan FEYİZOĞLU

Tek tek insan yaşamlarının
yüce amaçlar uğruna
kolayca feda edildiği olaylar da
vardır dünyamızda.

Herzen

Felsefeciler "İnsan, politik bir hayvandır" der. Fakat yaşam sadece "siyaset" değildir. Yediğiniz aştan, seçtiğiniz eşyaya, izlediğiniz filme, gezdiğiniz resim sergisine ve sevdiğiniz kişiye kadar herşey politikanın bir ürünüdür. Yaşamın kendisi politikadır. Çünkü, politika insan hayatının her alanda daha iyiye gitmesi için yapılır.

İbrahim'in ölümünden yirmidört, Deniz'in ölümünden yirmibeş, Mahir'in ölülünden yirmialtı yıl geçmiştir. Herbiri, kendi açısından politik bir ekolün lideri ve belli bir politik ekolün temsilcileri olarak görülmektedirler.

Deniz, Mahir, İbrahim içimizden biriydiler. Onlar, "kahraman" olmak için değil, düşünceleri doğrultusunda politik hareketlerin içinde yer aldılar. Deniz, Mahir ve İbrahim'in sadece "siyasi" yönleri değil, günlük yaşamları da "siyasi" yaşamları kadar zengindir.

O dönemin küçük burjuva aileleri için onlar, "Bizim çocuklarımızdı". Gerçekten kimin evine gitse çekinmeden saklanabilir, evlerine konuk olabilirdi. Onlar için çeşitli efsaneler anlatıldı, söylentileri dilden dile yayıldı. Anne-babalar, doğan çocuklarına, "Deniz, Mahir, İbrahim, ulaş, Hüseyin, Cevahir" gibi isimler verdiler.

Deniz, Mahir ve İbrahim de, bir dönem bebek, ondan sonra çocuk, daha sonra genç oldular. Bu üç gencin annesi, babası, kardeşleri, dayıları, amcaları, teyzeleri, halaları, arkadaşları, sevgilileri vardı. İnsan, toplumsal bir varlıktır ve insan olarak gelişkinliğinin ölçütü de ilişkilerinin zenginliğidir. Acaba kim başta

aile ve arkadaş ilişkisi olmak üzere iş, okul, mahale, akraba ilişkilerini yadsıyabilir veya önemsiz bulabilir. Hiç kimse. Çünkü, herhangi bir kimse, bir sosyal ilişkiler toplamı, yumağıdır. Kişiler ancak böyle bir anlam ve değer bulabildiği gibi kendisini de ancak böyle ifade edebilir. Politikanın amacı da zaten bu değil midir?

Deniz'in mizah gücü;

Deniz'le olan ilk hatırladığım onbir yaşında iken, 9-10 Haziran 1969'da İstanbul Beyazıt Meydanında öğrenci-polis çatışmasıyla gazetelerde yayınlanan haberlerle başlar. Daha sonraki anım, 20 Aralık 1969 günü, dürbünlü tüfekte yakalandığı zamandır. 1971 banka soygunu ile herkes tarafından bilinen, tanınan birisi haline geldi.

Deniz, öğretmen anne-babanın ikinci erkek çocuğu olarak dünyüü gelmiştir. Çocukluğunu anadolu'nun değişik il ve ilçelerinde geçirmiştir. Deniz, 15 yaşında iken İstanbul'a gelmiş, mahallede yeni arkadaşlar edinmiştir.

Bunlardan birisi olan Nurettin Demirdöven, Deniz'le yaşadığı bir olayı şöyle anlatmıştır: "Duygusaldı. Duygusallığı yanında ataktı. Anında tepki gösterirdi. Duygusallığı konusunda bir örnek vereyim: Her zamanki Kadıköy gezilerimizin birinde, şimdiki Belediye Konservatuvarı'nın önünde sağ-sol kitap, dergi, gazete satan bir sergi vardı. Onun önünden geçerken sağ bir kitabı inceleyen bizim yaşlardan bir genç vardı. Ben, konuşma olur, gezimiz biraz renklenir diye bu çocuğa, sağ düşünceleri kınayıcı yumuşak bir laf ettim. Ama o sözlü olarak sert bir tepki gösterdi. Ben kızdım ve bu çocuğa aniden bir tokat attım. Çocuk yanığını tuttu. Bir şey diyemedi. Biz de baktık diyalog falan yok, uzaklaştık. Deniz, çocuğa vurduğum diye çok üzölmüş."

Deniz'in diğer özelliklerinin yanında bence değerlendirilmesi gereken önemli özelliklerinden birisi de müthiş bir mizah gücüne sahip olmasıdır.

9-10 Haziran 1969 günleri meydana gelen olaylarda polisle girişilen çatışmadan sonra Ankara'da Siyasal Bilgiler Fakölte'sine giden Deniz, arkadaşı Hukuk Fakölte'se öğrencisi Mustafa Kuseyri ile bir akşam, yaralı ve üstü başı kan içinde yurda gelir. SBF Öğrenci Derneği'nde bulunan masanın üzerine bayılıyor-muş gibi uzanır ve "Devrimden, kavgadan" sayıklamaya başlar. Herkes Deniz'e birşey oldu diye hemen cerrah Paruğ Erdilek'i aceleyle getirirler. Paruğ Erdilek, muayene çantasıyla gelir ve Deniz'i muayene eder. Sonra da hiçbirşey söylemeden çantasını alıp, gider. Deniz, bir dakika sonra neşeli bir şekilde ayağa fırlar ve arkadaşlarına takılmaya başlar.

Aynı günlerde yaşanan bir diğer olay Hukuk Fakölte'se öğrencisi Atıl Ant, şöyle anlatmıştır; "Hukuk Fakölte'sinde okuyan "İmam Mustafa" dediğimiz Mustafa Gökçe isimli bir arkadaşımız vardı. Bir gece İmam Mustafa yurttauyurken, Deniz'leyatağına su dökelim dedik ve birkova su döktük. Sonra geçtik imam Mustafa'nın karşısına gülmeye başladık. O da gece yarısı uykusundan şaşkınlıkla uyandı. Elini yatağınaaltına attı oradan bir saldırma çekerek bizi SBF Yurduunun koridorlarındanbahçeye kadar kovaladı."

İş Bankası Emek Şubesi'nin 11 Ocak 1971 günü soygundan sonra Deniz'ler bir süre ODTÜ'de saklanmak zorunda kalır. Deniz ve arkadaşlarının barınmasını engellemek ve ODTÜ'yü arama bahanesiyle ODTÜ bir süre kapatılır.

Deniz ve arkadaşları da, barınmak amacıyla geçici olarak değişik yerlere gider. Gazetece Mete akyol, İstanbul'dan ankara'ya Emniyet Genel müdür yardımcısı Halit Elver'le otomobille giderken, 3 Şubat 1971 günü saat 20.00'de eski-



şehir Orduevi'nin karşısındaki kafeteryada Deniz'le nasıl karşılaştığını özetle şöyle anlatmıştır:

"Polisin, Ankara'yı kazan, kendini kepçe yaptığı ve "arayıp da bulamadığı banka soyguncusu" Deniz Gezmiş, şu anda Eskişehir'de benim karşımda, hem çifte tabancalı, hem mesleğine aşık üst düzey bir polis yöneticisinin ise beş adım önündeydi.

Beş adımlık uzaklık dört adım oldu, üç, iki, bir adım oldu ve Halit Elver de yanımıza geldi, bize katıldı. "Ne o Mete, burada da mı bir tanıdık buldun?" dedi. Ben, 'Ankara'dan tanıyormuş beni.... Buraya, teyzesinin yanına gelmiş de... Tesadüf...' derken, Halit elver elini uzattı, Deniz Gezmiş'e döndü: 'Merhaba kardeşim' dedi. 'Ben Halit Elver.' Deniz Gezmiş kendini elbette tanıtmadı: 'Memnun oldum efendim' dedi, sustu. Tam bu sırada kafeteryanın kapısı açıldı, bir garson içeri buyur etti bizi: 'Donacaksınız tipide beyler' dedi. 'Buyurun, içeri buyurun... Nefis mercimek çorbamız var...' Halit Elver'in aklı fikri Eskişehir'in meşhur salebindeydi. 'Burada en iyi salep nerede buhunur?' dedi garsona. Beli ki kafeteryada salep yoktu: 'Bu saatte salebi ne yapacaksınız, beyim?' dedi. 'Nefis mercimek çorbamız var... Şahane tas kebabımız var da var' Halit elver, nedense salebi takmıştı diline: 'Canım, önce çorbamızı içeceğiz, yemeğimizi yiyeceğiz elbette' dedi. 'Ben, yemekten sonra nerede bulabiliriz en iyi salep yapan yeri diye soruyorum'. Sonra garsonu bıraktı, Deniz Gezmiş'e döndü: "Madem buralısınız, siz de bilirsiniz, Eskişehir'de en iyi salep nerededir?'. Deniz Gezmiş, kalın kumaştan yapılmış bir palto giymiş, özenle traş olmuştu. Elini uzattı, kentin iç bö-

lümlerine doğru koyulaşan karanlıkları işaret etti: 'Şu ilerdeki ışıktan sağa dönünce, biraz ilerde bir pastahane vardır' dedi. Oranın salebi iyidir.' Deniz Gezmiş'in bu yanıtına kafeteryanın garsonu çok şaşırdı: 'Senin o dediğin yerde pasta-ne-mastane yok, efendi' dedi. 'İstasyondan başka bir yerde salep bulunmaz burada.' Garsonun bu sözleri Deniz Gezmiş'in canını sıktı. Lafa ben karıştım hemen: 'Yahu donduk burada, kapının ağzında' dedim. 'İçeri girelim de önce sıcak bir çorba içmeye bakalım.' Garson bir adım geri çekildi, kайдan girişi kolaylaştırdı. Ben elimle Halit Elver'e yol gösterdim: 'Sen önden buyur abı' Deniz Gezmiş'e döndüm, yanak yanağa öpüştüm: 'Haydi eyvallah kardeş' dedim ona, 'Ankara'da ara beni... Büroya gel, görüşelim.' Halit elver de vedalaştı Deniz Gezmiş'le, 'Alla-haısmarladık kardeşim' dedi, 'Tanıştığımıza memnum oldum.'

Deniz, mizah gücünü en zor koşullar altında bile kullanmış, çevresindeki lere neşe, moral, direnç kaynağı olmuştur. Şaban Erik, Mamak askeri Tutukevinde iken Deniz'in yaptığı şakalardan birisini özetle şöyle anlatmıştır: "Deniz Gezmiş, İstanbul Hukuk Fakültesi profesörlerinden birine 12 Mart'tan sonra korkup çark ettiği için çok kızardı. Son günlerde bu profesörün adı gazetelerde sık sık geçiyordu. Bu nedenle hücrede arkadaşlarıyla profesör hakkında konuşma yaparken, o sırada nöbetçilerden birisinin sinsi gayretlerle kendisini dinlemeye çalıştığını farkeder ve sesini yükselterek şöyle der: 'Ah, keşke bunca ezaya cefaya katlanmasaydık da, onun büyük reis olduğunu söyleseydik. Bak şimdi biz gidiyoruz, o kalıyor. Yazıklar olsun ona, bizi kurtarmak için kılını bile kıpırdatmadı....'

Yetkililer, bütün anarşik hareketleri planladığı sanılar bir 'Büyük Reis' aradığı için deniz'in söylediklerini duyan nöbetçi, hemen tutukevi komutanının yanında alır solugu. Çok geçmeden de Deniz'i tutukevi komutanı albayın karşısına çıkardılar. Deniz'in mizahi üslubunu bilmeyen albay, 'Deniz, evladım. Gençsin: Kendini, ananı, babanı düşün... Şayet bana büyük reisin kim olduğunu söylersen seni kurtarırım.... Hayat bir daha ele geçmez...' diyerek, Deniz'i konuşturmaya çalışır.

Deniz: 'Albayım, önemli olan hayatta toplumda yararlı iş yapmaktır.'

'Evladım, şimdi bırak bunları. Haydi sen bana şimdi büyük reisi söyle. Kendini bu kadar nara yaktığın yeter. Evladım, ben seni ipe gitmekten kurtarmak istiyorum....'

Deniz: 'albayım, eğer sahiden bir büyük reis olsaydı ve ben de onu bilseydim kendisini ele vermektense, ipe gitmeyi göze alırdım.... Şimdi aldığım gibi... Kusura bakmayın, ben arkadaşlarla şaka yapıyordum, siz kulağınıza gelen haberi ciddiye almışsınız.' " Yetkili bozulur ama yapacak birşey de yoktur.

Deniz, ölüme giderken gerçekleri gülünç yanlarıyla değerlendirebilen birisi olduğu kadar gerçekleri görebilecek kadar akılcı ve soğukkanlıdır. Babasına yazdığı son mektup bunu şöyle yansıtmaktadır:

"Mektup elinize geçmiş olduğu zaman aranızdan ayrılmış bulunuyorum. Ben ne kadar üzülmemin dersem yine de üzüleceğinizi biliyorum. Fakat bu durumu metanetle karşılamanızı istiyorum. İnsanlar doğar, büyür, yaşar, ölürlür. Önemli olan çok yaşamak değil, yaşadığı süre içinde fazla şeyler yapabilmektir. Bu nedenle ben erken gitmeyi normal karşılıyorum. Ve kaldı ki benden evvel giden arkadaşlarım hiçbir zaman ölüm karşısında tereddüt etmemişlerdir.

"annemi teselli etmek sana düşüyor. Kitaplarımı küçük kardeşime bırakıyorum. Kendisine özellikle tenbih et. Onun bilimadamı olmasını istiyorum. bilimle uğraşsın ve unutmasın ki, bilimle uğraşmak da bir yerde insanlığa hizmettir."

Mahir'in tutkularından bir tanesi: Futbol.

Mahir Çayan'ı Sibel Erkan olayıyla gazetelere yansıyan biçimiyle tanıdım. Daha sonra duruşmalarda yaşananlar, Maltepe Askeri Cezaevinden kaçış ve Kızıldereli olayı. Aklımda kalanlar bunlar.

Mahir, ticaret yapan bir baba ile terzilik yapan bir annenin iki erkek çocuğundan ilkidir. Çocukluğu değişik il ve ilçelerde geçmiştir. Çocukluğunun üç yılını Amasya'da dedesinin yanında geçirdikten sonra İstanbul'a gelir.

Mahir'in biyografik kitabını hazırlarken bulabildiğim bazı çocukluk fotoğraflarını yazdığım kitapta yayınladım. Örneğin, Mahir'in ilkökul ikinci sınıf öğrencisi iken "Küçük Asker" müsamesinde aldığı roldeki fotoğraf. Bir diğeri, kardeşi Hüseyin Ergün Çayan ile sünnet fotoğrafı. Bunun yanı sıra, ilkökuldan mezun olurken annesi ve arkadaşlarıyla birlikte diploması ile birlikte çektiği fotoğrafı. Her üç fotoğrafta hayatın belli dönemlerinin çok duygulu yansımalarıdır. Şöyle düşünelim; neden fotoğraf çektiririz? Fotoğraflar neyi, neleri yansıtır? Fotoğraflar, bir anıyı, bir heyecanı, bir sevinci, bir mutluluğu, bir tarihi yansıttığı gibi esasında fotoğraflardan çok şeyler bulup çıkartabiliriz de.

Mahir'in ilkökul çağından itibaren lise dönemine kadar yaşamı Üsküdar-Salacak'ta geçmiştir. Salacak'ta arkadaşlarıyla sandal gezintisi yapmıştır, salacak Plajı'nda yüzmüştür.

Mahir'in okuma tutkusu herkesce bilinir. İki arkadaşının kollarına girmiş bir şekilde yürürken bile kitap okuma tutkunluğu vardır. Mahir'in espiyi yönü de güçlüdür. Okulda arkadaşlarına yaptığı şakalarla tanınır. Bunlardan bir tanesini Saffet Rüştü Tekin şöyle anlatmıştır; "Zehra baloğlu isimli bir kız arkadaşımız vardı. Mahir, bu kızla ahabalık ederdi. Zehra, her sınavdan çıktıktan sonra, sınavlar için şöyle geçtim, böyle geçtim diye bize sınavlarını anlatırdı. Mahir, bir keresinde sınavlardan sonra, bana, 'Saffet gel şu Zehra'ya bir oyun yapalım' dedi. Zehra bazı sınavlardan çıktıktan sonra biz Zehra'yı yurttan yakaladık. Zehra'yı bazı sınavlardan geçirdik, bazı sınavlardan çaktırdık. Sonuçta sınıf geçme yerine ikmale bıraktık. Üzüldü tabii. Zehra, daha sonra, gidip sınav sonuçlarını öğreniyor ve benim söylediğimiz gibi olmadığını anlıyor. Mahir ile beni yakaladı, yurtdun erkekler kısmına kadar kovaladı. Zor kurtulduk elbette Zehra'nın elinden."

Öğrenci iken arkadaşlarına kim yapmamıştır böyle bir şaka? Bunların yanında Mahir'in kişisel yetenekleri konusunda bence değerlendirilmesi gereken özelliklerinden bir diğeri de futbol tutkusudur. Çocukluğunda futbol ya da genel deyimle top oynamamış kimse var mıdır? Bence yoktur. Haydarpaşa Lisesinde öğrenci iken Haydarpaşa Lisesi futbol takımında futbol oynamıştır. Liseyi bitirdiği yıl Beşiktaş Spor Kulübünün açtığı "Genç Yetenekler Sınavını" kazanır ve bir süre Beşiktaş Genç takımında oynar. Oysa, amcası enver Çayan'ın söylediğine göre, Fenerbahçe futbol takımının taraftarıdır.

Mahir, bu futbol tutkusu nedeniyle ayaklarından sakatlanır. Ameliyat olur ve iki ayağına platin çubuklar takılır. Ameliyatı nedeniyle zamanının uzun bir kısmını yatakta ve evde geçirmek zorunda kalır. Buna rağmen futbol oynama tutkusundan birşey kaybetmeyen Mahir, SBF'de öğrenci iken SBF'nin bahçesinde ve İstanbul'a geldiğinde de İstanbul teknik Üniversitesi'nin Gümüşsuyu bahçesinde arkadaşlarıyla fırsat buldukça futbol oynar. Hatta tutuklu bulunduğu Kartal-Maltepe Askeri Cezaevinde iken bile futbol oynamıştır. SBF'de iken Mahir'in nasıl futbol oynadığı hakkında Haluk Menemencioglu şunu anlatmıştır:

"SBF Yurdunun altında bir koridor vardı. Orada top oynardık. Mahir'in bu futbol oynamalarından birinde ayağımı kırmak üzere olduğunu hatırlıyorum.



Rakip takımlardaydık. Mahir, futbolu çok sert oynardı. Gol atacağım diye resmen sakatladı beni."

Sporun her alanında vardır, ama futbol da daha çok vardır. Bu nedir? Hırs'tır. Hırs esasında sporun motivasyonudur. En iyisini, en güzelini yapma yarışıdır spor. Hırs daha çok sporda görünür ama her işte ve çabada hırs mutlaka vardır. Yoksa yapılan işin heyecanı, amacı, tadı, zevki olmazdı. Politikada da hırs vardır. Hatta ilginç bir söz vardır: Her hırsın çaresi bulunabilir fakat iktidar hırsının çaresi bulunamaz. Her çabanın hırsı farklıdır. Spordaki hırsın amacı galip, politikadaki hırsın amacı ise iktidar olmaktır. Sadece Mahir'in değil, o dönem politize olmuş gençlerin tek hırsı vardı: iktidar olmak. Siyasi iktidarı ele geçirmek. Siyasi iktidarı ele geçirmenin ise tek hedefi vardı: Türkiye'nin bağımsız, halkın mutlu olması. Her üç genç de, hayatlarını bu uğurda feda ettiler.

İbrahim'in tutkularından bir tanesi: Okumak

Deniz ve Mahir hakkında yayınlanan kitaplarım olduğu için bazı şeyleri bu yazıda yeniden tekrarlamak istemiyorum. Fakat İbrahim hakkında aktaracağlarım, onu çok yakından tanıyan kişilerin dışında, hakkında ilk kez bilinen şeyler olacaktır.

İbrarim Kaypakkaya, işçi bir baba ile ev kadını bir annenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Çok küçük bir çocukken anne ve babası ayrılmış, Çocukluğu

köylerde geçmiş, yazın davar gütmüştür. İbrahim'in de çocukluğu Deniz ve Mahir'in ki gibi değişik il ve ilçelerde geçmiştir.

İbrahim Kaypakkaya hakkında vurgulanması gereken önemli yönlerinden birisi okumaya olan tutkunluğudur. İbrahim, öldüğü güne kadar sürekli yazılar yazmış, notlar tutmuştur. Bunların bir kısmı, daha sonra "Seçme Yazılar" başlığıyla yayınlanmıştır.

İbrahim, ilkokulu bitirdikten sonra sınavlara girerek Hasanoğlu Öğretmen Okulunda okumaya hak kazanır. Beşinci sınıfa kadar Hasanoğlu Öğretmen Okulunda okur. Başarılı olduğu için son sınıfı okumak amacıyla İstanbul'a gönderilir. Lise son sınıfı, 1965-1966 döneminde Çapa Yüksek Öğretmen Okulu Hazırlık sınıfında okur.

Arkadaşı Arslan Kılıç, İbrahim Kaypakkaya ile nasıl tanıştığı ve o dönem hakkında şunları anlatmıştır. "Hazırlık sınıfında iken ben 'B', İbrahim 'D' sınıfında idi. İbrahim, gelip benimle tanıştı. Hazırlık sınıfına başlamamızın yanılmıyordum ikinci ayıydı. 'B' şubemize sarışın, mavi gözlü bir arkadaş girdi. 'B' şubesinde kim Akşam Gazetesi ve Çetin Altan'ı okuyor diye araştırmış ve beni bulmuş. Yanıma geldi. 'Ben İbrahim Kaypakkaya. Ben de sosyalistim ve Akşam Gazetesi ile Çetin Altan'ı okuyorum. Seninle tanışmak istedim' dedi ve elini uzattı. Tokalaştık. Farklı şubelerden olmamıza rağmen erken bir tanışma oldu. Bu yakınlıktan kaynaklanan tanışmadan itibaren daha yakın bir arkadaşlık süreci başladı. Hazırlık Lisesi çok yoğun dersleri olan bir sınıftı. Hem lise bitirme sınavlarına girerek zayıfsız geçmek, hem de üniversite sınavlarına hazırlanmak zorundaydık. Biz, hem liseyi başarılı olarak bitirdik hem de üniversite sınavlarımızı o dönem kazandık."

İbrahim Kaypakkaya ve Arslan Kılıç, 6 Temmuz 1966 çarşamba günü, Üniversitelerarası Giriş İmtihanı'na gererek, Fen bilimlerine, pozitif bilimlere karşı olan isteklerinden dolayı İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik ve Fizik Bölümünü kazanırlar.

İbrahim, 1966-67 öğretim döneminde İ. Ü. Fen Fakültesi Matematik ve Fizik Bölümü öğrencisi olmuştur. Bir taraftan eğitimini devam ettirirken, diğer taraftan da Ant, Türk Solu, Proleter Devrimci Aydınlık dergilerinde ve işçi-Köylü gazetesinde çalışır, bu dergiler ve gazetede yazıları yayınlanır. Bu onun esasında okumaya karşı olan tutkusunun sonucudur. Çünkü sürekli ve çok okumanın ikinci adımı yazma edimidir.

Okuma edimini sadece kitap, dergi, gazete vb. olarak değerlendirmemek gerekir. Bir diğer "okuma" edimi okulda okumaktır. İbrahim'in buna karşı tutkusunu ve inadı bilinmesi gereken bir gerçekliktir.

Bu hırsını ve tutkusunu Arslan Kılıç, şöyle anlatmıştır, "İbrahim, bizim dönemimizin en parlak öğrencisiydi. Kültürel bakımdan hepimizden daha ileriydi. Kültürel faaliyetlere yoğun bir ilgisi vardı.

İstanbul'da hangi sinemada, hangi tiyatrodan veya hangi salonda ne gibi kültürel etkinlik varsa, o hafta onların hepsinden haberdar olurdu. Bizi de haberdar yapar ve bir seçim yaparak, toplu şekilde gitmemizi sağlardı. Sadece sanat etkinliği düzenleyen kuruluşlar değil, her kurumun düzenlediği sanat-kültür etkinliklerinden de haberdar olur, bizim de mutlaka gitmemizi sağlardı. İbrahim, bu özelliğini her dönemde korumuştur. 1971-1972 yılları bizim arandığımız ve kaçak olduğumuz bir dönemimizdir. İbrahim, 1971-72'de Diyarbakır-Gaziantep, Malatya-Tunceli yörelerinde ve Doğu Anadolu bölgesinde devrimci faaliyet gösterdi. 1972'de TİİKP'den TKP-ML ayrılığının gerçekleşmesinden sonra 4-5 kere İstan-

bul'a geldi. Her geldiğinde sorduğu şu oldu: 'Sinemalarda hangi filmler oynuyor, tiyatrolarda hangi oyunlar oynuyor?' Onun gelişi, bizim, o yoksul halimizle mutlaka iyi bir sinema, iyi bir tiyatro veya iyi bir sanat veya kültür etkinliğini izleme olanağını sağlardı.

Bazen kaldığımız evden, bir başka semtteki eve gece giderdik. Gece yürüyüşünde gideceğimiz evi ararken sıkılmayalım diye hoş edebi sohbetlerimiz olurdu. Öztürkçecilik o dönem aşırı uydurma yönere doğru kaymaya başlamıştı. İbrahim, bu durumla alay ederdi. Örneğin, öztürkçe kelimeler uydurur 'Haydi bunun karşılığını bul' derdi. Ya da, 'Ben uydurayım sen bul' derdi. İmambayıldı'ya, 'İç Geçmiş Dinsel Kişi' uydurması yapardı. Bunun gibi oyunlar oynardık.

Kaypakmaya'nın kültüre olan yoğun ilgisinin başka bir göstergesi de çok okuyan bir kişi olmasıdır. Okuma ilgisi sadece sosyalizmin teorik, ideolojik, felsefi nitelikli kitaplara karşı değil, özellikle edebiyat, sanat ve kültüre yönelik kitaplara da yoğun bir ilgisi vardı. Edebiyata, kültüre olan yoğun ilgisi, öğrencisi olduğu fen bilimleri dalından daha ileriye diyebilirim. Çünkü, okul dışı yoğun bir okuma faaliyeti vardı."

Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'nda Pedagoji eğitimi gören ve Çapa Yurdu'nda kalan İbrahim Kaypakmaya, 21 Kasım 1967 Salı günü arkadaşlarıyla birlikte Çapa Yüksek Öğretmen Okulu Fikir kulübünü kurarlar. Fikir Kulübünü kuran on genç, kuruluş hakkında bir bildiri yayınlarlar. Fikir Kulübünü kurdukları ve ayrıca bu bildiriyi yayınladıkları gerekçesiyle on genç hakkında hem okul, hem de savcılık tarafından soruşturma açılır. Böylece 10 gencin uzun ve inatçı bir hukuk mücadelesi başlar.

Yayınlanan bildiri nedeniyle Çapa Yüksek Öğretmen Okulu Disiplin kurulu toplanır ve on genç hakkında, "Siyasetle ilgili duyuru adlı teksir yazdığınız, okul içinde ve dışında dağıttığınız, bunda Hükümetin tutumuna inanmamak gibi siyasi bir takım kanaatlar taşıdığınız, yapılan soruşturma ile sukut bulduğundan" okuldan 30 gün uzaklaştırma cezasını verirler. Karar, 27 Mart 1968 tarihli bir yazıyla öğrencilere bildirilir. Gençler, bu haksızlık karşısında Danıştay'a başvurarak kararın uygulanmasını durdururlar gerçi, ama zaten 30 gün de gelip geçmiştir.

Danıştay 12. Dairenin 26 Şubat 1969 tarih 1968/3012 sayılı, dört üye bir başkanın oybirliği ile, "Meselenin mahiyetine ve davanın tasvir şekline göre davalı idarenin birinci savunması alınıncaya kadar yürütmenin durdurulmasına ve yürütmenin durdurulması harcı evvelce alınmış olduğundan" diye öğrenciler lehine bir karar daha alır. Fakat kararın alındığı tarih 26 Şubat 1969'dur. Yani adalet gelir, ama biraz geç gelir. Çünkü, Fikir Kulübü kuran on genci Çapa Yüksek Öğretmen Okulu yatakhaneinden uzaklaştırmaya kararlı olan okul yöneticileri, gene aynı sudan gerekçeler öne sürerek öğretmenler Kurulu'nun 27.1.1969 tarihli kararıyla okuldan büsbütün kavmuşlardır.

Öğrenciler, yeniden Danıştay'da iptal ve uygulamanın durdurulması için dava açar ve bu davayı da kazanarak ellerinde Danıştay'ın 5 Nisan 1969 tarihli durdurma kararıyla okullarına dönmeye çalışırlar. Fakat okul idarecileri, onları okula ve derslere almaz.

Okul yöneticileri bununla da yetinmeyip, bu on genç aleyhine ilk önce, Toplu Basın Mahkemesinde, daha sonra, Ağır Ceza Mahkemesinde "Hükümet aleyhinde propaganda yapmak" gerekçesiyle de dava açtırmıştır.

"Duyuru" başlığı ile yayınlanan bildirinin, "cemiyetler Kanunu'nun 13. ve 35. maddelerinde ifade edildiği tarzda siyasi nitelik taşıyıp taşımadığı ve sair mer'i

mevzuatımıza göre suç unsurlarını ihtiva edip etmediğini tetkik için", İstanbul Cumhuriyet Savcılığı Basın Bürosunca, bazı öğretim üyeleri bilirkişi olarak tayin edilir.

22 Nisan 1968 tarihli bilirkişi raporuna dayanılarak, Türk Ceza Kanunu'nun 159. maddesine aykırı görülerek, İstanbul Toplu Basın Mahkemesinde 968/267 sayılı dosya ile bir dava da açılır.

Bu raporu Prof. İlhan Akın'ın yanısıra imza basan dier iki Ordinaryüs Profesör Recai Galip Okandan ve Sulhi Dönmezer'dir.

Bu davalar, çeşitli nedenlerle yıllarca sürer. İbrahim, yoğun siyasi faaliyetleri ve içinde bulunduğu güç koşullar nedeniyle bunları takip edemez. Yakalandıktan sonra, İbrahim Kaypakkaya, 9 Mayıs 1973 günü hücrelerinden babası Ali Kaypakkaya'ya gönderdiği mektupla, okulla ilgili sorunun çözümü hakkında özetle şunları istemiştir:

"Saygıdeğer Babacığım. Yüksek Öğretmen Okulu Müdürlüğü'nün gönderdiği kağıtları aldım. Cevabını yazdım ve gönderdim. Fakat Danıştay'ın kağıtları gelmedi. Bu yüzden Danıştay'a açtığımız iki davanın şimdi hangi safhada olduğunu da öğrenemedim. Ayrıca aşağıdaki davaların sonuçlarını da bilmiyorum, bunların sonuçları Danıştay'daki iki davanın sonucunu olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilir.

Çapa'dan bir aylık geçici uzaklaştırmayla ilgili olarak Halit Koçer'in danıştay'da açtığı dava ne oldu? o kazanmışsa biz de (yani geri kalan dokuz arkadaş) emsal davası açacağız.

Okul Müdürlüğü'nün ilişikte gönderdiği bildiriyle ilgili olarak hakkımızda Cemiyetler Kanunu'na muhalefetten dava açılmıştı, dava Toplu Basın Mahkemesi'ne devredildi, orada da zaman aşımından dolayı düştü. Fakat daha sonra Savcılık, aynı bildiriden dolayı bu kez de sanıyorum, 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde, 'Hükümetin ve Milli Eğitim bakanlığı'nın manevi şahsiyetini tahkir ve tezyif' davası açtı. Bu davanın sonucu acaba ne olmuş?

Danıştay'daki davalar lehimize sonuçlanmışsa, beni okuldan atmaları onlar için oldukça güçleşir. Bunların sonuçlarını öğrenebilirseniz memnun olurum."

Yaşamla-ölüm arasında bir sürecin içinde olan İb rahim'in "okuma" ve hak arama konusundaki bu ısrarlı tutumu onun bunlara ne kadar önem verdiğinin bir göstergesidir. Çünkü İbrahim, bu mektubu babasına gönderdikten on gün sonra 18 Mayıs 1973 günü öldürülmüştür.

İbrahim 24, Deniz 25, Mahir 26 yaşında öldürüldüler. Kısa yaşamlarına çok şey sığdırdılar. Bir dönemi kişilikleriyle, düşünceleriyle, ölümleriyle etkilediler, sarstılar. Onlar hakkında çok şey söylendi ve yazıldı.

Bir dergi yazısında "onları" bütün yönleriyle aktarmanın olanaksızlığını okuyucunun anlayışla karşılayacağına inanıyorum. Üç gencin de ortak yönleri çoktur. Herhangi bir özelliklerini diğer özelliklerinden ayırmak, yoksaymak veya üstün tutmak olanaksızdır.

Marks'ın; kızlarının düzenlediği bir ankete verdiği yanıt bu anlamda benim çok hoşuma gitmişti. Bu özdeyişi burada tekrarlamak istiyorum: "İnsanıl olan hiç bir şey bana yabancı değildir."

Üç genç çoğunlukla siyasi yönleriyle bilinir ve tanınır. Oysa onları sadece siyasi kimlikleriyle değil, diğer yönleriyle de bir bütün olarak bilmek, tanımak gerekir. Ancak, o zaman, gerçek anlamda sahip çıkılabilir onlara ve gerçek anlamda anlaşılabilirler.

ALPLERDEN MUNZUR'A

- I -

Islak özlemler birikmiş avuçlarımda
 Hangi denizlerden kalma bilmiyorum
 Başımda çam yeşili bir bulut ağrısı
 Çölde kum sabrıyla beklemişim
 Yasaklar parçalamış en güzel düşlerimi
 Dilimde kutsal yalanlar biriktirmişim
 Dumanlı tarih yapraklarında birbaşıma
 Kimsesiz kahramanlıklar türkülemişim
 Ben aydınlanmayı hiç koşmamışım Barbara

Görüntülü telefon ve uydu sistemlerinde
 Adım gurbete çıkmış senin ülkende
 Dipsiz uçurumlarda taşlaşmış ellerim
 Kentler uyanırken terimin ışıltısında
 Uzay çağlı gecelerde körelmiş güneşim
 Kitap yaktıran papazlara lanet olsun
 Lanet olsun uygarlık satan sultanlara
 Antik çağı birlikte yıkmışız geçmişte
 Sevdanın karası olmaz bilirsin
 Bu yüzden bizimki kara sevda-kapkara
 Ben aydınlanmayı hiç yüzmemişim Barbara

Bir Basel akşamı Ren kıyısında yorgun
 Doğduğun kentten az önce geldim
 Kirlili dünyalar yıkadım şiir sunaklarında
 Sesin ne çok imge püskürtüyordu her yerde

Ne kadarı şürleşir bilemiyorum
 Müzik de yasaktı geçmişimde-resim de
 Bir şahin süzüldü dilimdeki türküye
 İki damla kan düştü gözpınarlarından
 Biri piknik yaptığın Zürih göllerine
 Biri ölümsüzleştiğin Munzur gözelerine
 Sen Jura rüzgarlarının evrensel ışığı
 Elmas bir düşün parlak uyanmışlığı
 Gel otur desem şimdi yanıbaşına
 Bir açelyanın gürültüsü takılır saçlarına
 Bir nehre bir filozof kurban edilir
 Sehpada bir şair ölüme gönderilir
 Ne katedraller yükselir çığlıklarından
 Ne de gökyüzüne uzanan ince minareler
 Ben aydınlanmayı hiç ağlamamışım Barbara

Bir sesi duymak var ya kelebek uçuşunda
 Kahkahanın gözyaşı doruklarında hani
 Bir sızı dolaşır en kılcal yalnızlıklarımı
 Ülkemin topraklarına soluğun yayılır
 Carvin tepesinden Ovacık vadisine dek
 Sermayeleşip sömürülebilir bütün sızılar
 Uzaklaşıp yoksullaşır
 Kan fışkırır parmaklarımın ucundan
 Cellat yüzlü bir tarih sırtır karşımda
 Ben aydınlanmayı hiç gülmemişim Barbara

- II -

Biz atomu aşk ve yağmur adına parçaladık
 Bulutlardan ölüm yağdırmadık Barbara
 Çocuk cesetlerinden adalar oluşturmadık
 özgürlük senfonilerimizi fizik vurmuş oysa
 Barış konçertolarımızı kimya
 Sıgmamışsın bu yüzden kendi dağlarına
 Sıradağlar kuşağına bir yar olmuşsun
 Toroslar boğa başlarıyla selamlamış seni
 Munzur'da çatlayan bir nar olmuşsun

Seni ölümün tanıttı Barbara
 Bir yıldız kayması alplerden Munzur'a
 Ne çan sesi
 Ne de ezan sesi vardı kulaklarında
 Yeşilin bin tonunu içmiş gözlerin

Bütün ormanları giyinmiş bakıyordu
 Sıcaklığında dağlar dağları
 Halklar halkları kucaklıyordu
 Yüreğin bir saz teliydi mızrapta
 Titreyip duruyordu
 Alplerden Munzur'a doğru her dorukta
 Ne ben bir imamdım ne sen bir rahibe
 Aynı sesin rengine koşuyordu şarkılarımız
 Bütün zincirlerin
 Kıvılcım renkli kırılma sesine
 Ey yeşilin rüzgardaki mendil dalgası
 Yetmedi sana
 Yetmedi Zürih'in beyaz ve mavi kavgası
 Düşlerinde gemiler batırıyordu durmadan
 Munzur'da bir önderin kızıl kasırgası

Orda çocuklar vardı çok uzakta
 Gözyaşlarına sansür konulmuş çocuklar
 Özlemlerini döküp içlerine
 Düşlerinde hep uçurtma uçuran çocuklar

Seni ölümün tanıttı Barbara
 Destan destan ölümsüzleşen ölümün
 Korkusu silinmiş gözler tufanında
 Öfkesi bilenmiş efsaneler uzaklığında
 Bebek'ten Che'ye uzanan yolculuğunda
 Seni solğun tanıttı Barbara

Bir ağacın altında duruyordun belki
 Ya da bir yazının sonsuz ışıltısında
 Kirpiklerinde mayınlar pathyordu
 Sınırlar tutuşuyordu saçlarında
 Bir ırmak nasıl kan akar
 Bir aşk şarkısı nasıl ağıtlaşırdı
 Özlemler nasıl solardı kollar arasında
 Yüreğin dayanmıyordu bu uzak yalnızlıklara
 Dayanmıyordu Barbara

Alplerle Torosların birleşme noktasında
 Vadiler boyu her dalda-herkayada
 Onurun yankılanıyor şimdi Barbara-onurun

Adnan YÜCEL

İNSANIN EN İNSANİ YÖNÜ, DEVRİMCİLİĞİDİR

Şaban METİN

"Devrimcinin insani yönü" diye bir kavram olamaz. Ve böyle bir sorunun diğer yarısını ise devrimcinin gayri insani yanı oluşturur ki, bu oldukça saçma bir durumu ortaya çıkarır. Herşeyden önce sorunu doğru olarak dile getirecek olursak; deriz ki; insanın devrimci yönü olabilir. Üstelik insanın en insanca yanısıdır devrimciliği. Burada kastettiğimiz çağdaş devrimci, M-L devrimci, daha geniş bir deyimle işçi sınıfı öğretisi olan bilimsel sosyalizmle donanmış, onu yaşam perspektifi edinmiş kişi. Yani devrimci kişi dünyayı, içinde yaşadığı toplumu, ülkesinin somut, tarihsel, siyasal, sosyal, ekonomik şartlarını anlayan, kavrayan, fakat bununla yetinmeyip onu değiştirme uğraşı içinde olan kişidir. Burada karşımızda cisimlenen olgu insanın düşünen ve eyleyen bütünlüğüdür.

Kapitalizmin kendini önceleyen toplum biçimlerine oranla uygarlığı nasıl ki daha yüksekse, barbarlığı da o ölçüde daha yüksektir. Kapitalizm bireyi tekleştirip, bencilleştirirken, aynı zamanda onu kendine de, insani değerlerine de yabancılaştırır. Kapitalizmle birlikte tarih sahnesine çıkan proletaryayı nasıl ki tarihin ilerletici dinamiği ise daha sonra Marks'la kavuştuğu bilimsel öğretisi de, insanın yeniden kendi özüne dönüşünün düştürüdür, yeni dünyanın, yeni insanın oluşumunun rehberidir. Elinde bu rehberiyle insan, kendi özüne yabancılaşma dayatmasını yadsır ve onun en önemli insani yönü devrimciliği oluşur.

Burada eğilip bükülmez, hep aynı kalan bir tipolojiyi öne çıkarmıyoruz. Elbette bir insan olarak, toplumsal bir varlık olarak devrimciler de değişir. Değişimler diyalektik materyalist çizgide sarmal bir gelişime uygun üst boyutta değişimler olabileceği gibi, geri dönüşleri, savrulmaları içeren geri boyutta değişimler de olabilir. İkinci noktada söylediğimiz değişimler, yani geri çekilmeler insanda devrimci yönü bitirir. Devrimci yönü bitmiş, temel kadro ya da önderlik konumundaki insanlar eğer açıktan gidip düşmana teslim olmamışsa, bir takım siyasi gerekçeler ileri sürerek dönekliklerini, ihanetlerini örtmeye çalışırlar. Dünyada ve ülkemizdeki nicel değişimleri, nitel değişimlerin yerine ikame etmeye çalışırlar. "O gün koşullar başkaydı, bugün başka" derler. Sanki devrimci savaşı vareden somut nedenler ortadan kalkmıştır ya da örneğin anti-emperyalist değişimler olmuştur. Sonuçta bu oportünizim savrulduğu nokta düzenle statüko içinde legalci, parlamenterist, pasifist bir noktadır. Yani devrimci savaşın, örgütün ve devrimci çizginin tasfiyesidir. Bir başka ihanet biçimi de, herşeyin yanlış yapıldığı iddiası-

dır; bu yanlış da kendilerinin değil, siyasi-pratik anlamda önder kişilerin suçudur, herşey bu "deli" adamların başı altından çıkmıştır onlara göre ve yine onlara göre sonuçta bu adamlar "belalarını" bulmuşlardır. Dikkat edilirse Mahirler, Denizler, İbrahimler, resmi ve gayriresmi döneşler tarafından böyle suçlanmışlardır. Ya da genel anlamda karşı devrimci bir tavırla revizyonist, oportünist ve burjuva klikler tarafından birer gençlik önderi olarak nitelendirilip o heyecanla yola çıkmış gençlerdir onlar. Bu da çok ince bir saldırıdır, amaç onların içini boşaltıp azizleştirmektir.

Mahir Çayan, Deniz Gezmiş, İbrahim Kaypakkaya gençlik hareketi çinden çıktıkları için, gençlik önderleridir demek, doğruyu ifade etmemektedir. Onlar Türkiye devriminin teorisi ve pratiğı için kafa yormuş, bu uğurda canlarını vermekten çekinmemişlerdir. Sonuçta teori ve pratik yaratan, yarattıklarıyla Türkiye devrim hareketine yön veren ve onun tarihine damgasını vuran siyasi önderlerdir. Bu önderlerin yarattıkları siyasi çizgiler, günümüzde de Türkiye devrimci hareketleri içinde en savaşçı, en dinamik, en kitlesel kesimleri oluşturmaktadırlar. Yani onlar devrimci pratiki çinde yaşatılmaktadırlar. Denebilir ki Mahir çayan önderliğinde ve İbrahim Kaypakkaya önderliğinde yaratılan devrimci çizgiler pratikte hala devam ediyor ama Denizlerin THKO'su devam ettirilmiyor. Bunu kısmen doğru sayabiliriz ki, Deniz Gezmiş aynı zamanda bir gençlik önderidir. Deniz Gezmiş ve arkadaşları gençlik hareketi içinde aktif, anti-emperyalist bir damarın oluşmasının öncüleridirler. O zamanki ve daha sonraki Dev-Genç bu damar üzerinde yükselerek bugüne kadar gelmiştir. (O yüzdendir ki Harun Karadenizlerle, Deniz Gezmişleri aynı keşeye koymak sapla samanı birbirine karıştırmak demektir.) Deniz Gezmiş ve THKO'dan söz ederken, hareketin siyasi çizgisini yaratıp pratiğine de bizzat önderlik eden Sinan Cemgil ve Hüseyin İnan'ı anmamak olmaz. Deniz Gezmiş'in şahsında onları da hesaba katarak düşüncelerimizi söylüyoruz. Siyasi pratik yanılla da THKO kendisine en yakın çizgideki, THKP-C çizgisinde yaşamaktadır. Kızıldere, THKP-C savunucuları için nasıl ki Türkiye devriminin manifestosu ise, aynı zamanda THKO'nun THKP-C'ye iltihakının da manifestosudur. Geride kalan THKO kadroları, bu çizgiyi tamamen reddedip onları narodniklikle, maceracılıkla suçlayarak oportünizmin, revizyonizmin bataklığına saplanmışlardır. Bu yüzdendir ki Deniz Gezmişlerin devrimci ateşleri P-C hareketinde yanmaya devam etmektedir.

Tekrar ediyoruz, onlar salt bir dönemin gençlik hareketinin önderleri değil, siyasal önderlerimizdir. Peki biz önderlerimize sahip çıkıyor muyuz? onların yolunda, örgülü devrimci mücadeleyi geliştirerek, her alana yayarak sürdürdüğümüz sürece, evet sahipleniyoruz. Ancak onları yazın dünyasında bir meta olarak kullananlara karşı, gerektiğı gibi sahiplendiğimiz ise pek söylenemez.

Özellikle Deniz Gezmiş ve Mahir Çayan'ı anlattığı iddiasında olan kitaplara bamtığımızda, onların devrimci özlerini yadsıyan, inceden onların siyasi çizgilerine saldırıyı içeren kitaplar olduğunu görüyoruz. Bu durum Deniz'in başına çok gelmiştir. Deniz daha çok gözüpek, yakışıklı, çapkın, deli dolu, bir adam dahi vurmamış, ama adli bir hataya kurban gitmiş mağdur bir kişi olarak potresi çizilmiştir. Oysa Deniz böyle mağdur bir kişi değildir. O, Türkiye'de devrimin tek yolunun silahlı mücadeleden geçtiğine inanmış, bunun için silaha sarılmış bir devrim savaşçısıdır. İyi de etmiştir ve bu savaş içinde birkaç tane de devrim ve halk düşmanını tepelemiş olsaydı da değerinden hiçbirşey yitirmezdi. Ayrıca o adli bir hataya kurban gitmemiş, düzene silah çektiğı ve bundan da asla pişman olmadığı için asılmıştır. Şimdilerde de Deniz'e burjuvaziden "itibar dilenenler", anlara "iti-

barlarının iadesini" isteyenler, her halde onları ikinci kere asmaktan başka bir iş yapmış olmuyorlar.

Son dönemlerde Mahir Çayan'ı anlattığı iddiasında olan siyasi kitaplarda ortaya çıkmaktadır. Bunlardan iki tanesi var ki adeta birbirini tamamlar nitelikte çirkin kitaplardır. Birincisi THKP-C'nin Doğu-şu ve ilk eylemleri (KAYNAK - yani PDA) yayınlarından çıkmıştır. İkincisi Mahir Biyografisi adıyla (GÖKKUŞAĞI) yayınlarından çıkmıştır. İkincisi birincisinin genişletilmiş halidir. Her iki kitap da Mahir'e ve THKP-C'ye düşmanlığıyla tanınan hainlerin kendilerini kustukları çanak gibidir. Tabii bu kitaplar Mahir'in şahsında silahlı devrimci hareketlerin tümüne siyasi bir saldırıyı içermektedir. Böyle olmakla devrimciler bunlara gerekli yanıt vermedikleri ve doğru yapıtlar sunmadıkları için genç kuşaklar bu kitaplardan ya da yalan yanlış "gençlik hareketi tarihi" olarak sunulan kitaplardan o günleri öğrenmeye çalışmaktadırlar.

Neyse ki aynı durumlar (Mahir'in ve Deniz'in başına gelenler) İbrahim Kaypakkaya'nın başına gelmemiştir. Fakat bu gelmeyecek anlamına da gelmez. Bari buna izin vermeyelim.

Tekrar, **tekrar** ediyoruz onlar Türkiye devriminin siyasi önderleridir. Onların insanı yönleri de bu niteliklerinde çok açık ortadadır. Ne yazı ki 80 sonrası apolitilik ortamında ve 90'ların sonuna geldiğimiz şu günlerde burjuva liberal düşüncelerinin saldırıları sonucu da, siyasi önderlerimizin gerçek nitelikleri gözardı edilerek, onların karşı cinsle ilişkileri, çiçek böcek sevgileri gibi yönleri merak konusu edilmektedir. Kuşkusuz onlar insanın evrimleşmesi süresince yarattığı tüm değerlere sahip, bunun yanında ülkemizin bağımsızlığı, halklarımızın mutluluğu için ölümü gülererek kucaklayacak kadar yüce insanlardır. Onların politik kimliklerini bir kenarda tutarak, başka şeyer aramak onlara yapılacak en büyük kötülüktür. Mahir'lerin Kızıldere'den, denizlerin idam sehpalarından, İbrahimlerin Dersim Dağları'ndan, Diyarbakır Zindanlarından yaptıkları çağrılardan daha insani çağrıları, onlara dil uzatan hainlerin hangisi yapmıştır. Hiç kimsenin kuşkusu olmasın ki o değerler orada kalmamıştır. Onların yolunda devrim mücadelesi yeni önderler, yeni savaşçılar yaratmıştır, bu yeni insanların elinde insani değerler bayraklaşmaktadır.



ÖZGÜRLÜĞÜ (MÜ) ARAMAKTAYIM

kirletildi bütün renkler, kirletildi ekmekler
türkülerime yetişemediler gölgemi bile kirlettiler
özgürlüğünü arayan mavi rengim
öldürmek için değil sırtımdaki tüfengim
dayım ararsan beni dağlardayım

akarım sevgi sevgi yüreklere
içimde acının binbir çeşiti dere
bakarım barış barış yarınlara
kan çanakları gözlerim
yarınları kansız özlerim
bitmeli sırtlanların dansı

kitaplar insan mı öldürür
türküler köyler mi yakar
bugünü yaşayan çocuklar yarınlara nasıl bakar
kimin sevinçlerimizin üstündeki ayaklar
artvine, tunceliye gitmek dünyayı dolaşmaktan zordur
boşaltılmış köylerde uçurtmaları kim uçurur
-her şey vatan için- yazısını kuşlar mı okur
düşte yasak arkadaşım düşünüyü gizli kur

bana bir gün gösterin yasaksız kansız
bir ay kayıpsız
susmak paslı hançer
ah dayım (benim) dağlardayım
özgürlüğü (mü) aramaktayım

Kâmil AYDEMİR

İBO, DENİZ, MAHİR VE BİZİMKİLER

Oral ÇALIŞLAR

Nisan ve Mayıs aylarında doğa canlanır, dereler-tepelere çiçekler açar. Baharla birlikte yeni bir hayat başlar. Yıllar önce bu aylarda Deniz Gezmiş'i, Hüseyin İnan'ı, Yusuf Aslan'ı, Mahir Çayan'ı, Hüseyin Cevahir'i, İbrahim Kaypakkaya'yı ve bir çok 68'li arkadaşımızı yitirmiştik.

1970'li yıllarda kaybettiğimiz bu arkadaşlarımızın öldürülmesi, devletin son 30 yılımıza damgasını vuracak olan yeni yönelimi de belirlemişti. Deniz'lerin idamı, Mahir'lerin Kızıldere'de Kontrgerilla kararıyla katledilmesi, İbrahim Kaypakkaya'nın Diyarbakır'da öldürülmesi 12 Mart döneminde bir devlet tercihiydi. Devlet, bu tercihleriyle Türkiye'nin 30 yıllık geleceğini de karartacak bir süreci başlatmış oldu.

O günden sonra, yüzlerce genç, devletin şiddet tercihi sonunda yaşamını yitirdi. İdam sehpalarında can verdi, faili meçhullerde yargısız infazlarda yaşamını yitirdi. Bu acımasızlık muhtelif gençlerin de daha sert tepkiler göstermesini beraberinde getirdi. Ölümün üzerine gözü kara yürüyen genç insanlar, bir öfkeyi ve çaresizliği de temsill ediyorlardı.

Deniz Gezmiş'ler, İbrahim Kaypakkaya'lar, Mahir Çayan'lar bizim kuşağın insanlarıydılar. Hepsini yakından tanıyordum ve arkadaşlarımdı. Onların öldürülmesi benim açımdan daha başka bir anlam ifade ediyor. Öldürüldüklerinde gencekiktiler. En büyüğü Mahir'di. Öldüğünde 26 yaşındaydı. Aradan 25 yıla yakın bir zaman geçti. Bu arkadaşlarımdan gencecik ve masum yüzleri hiçbir zaman gözümün önünden gitmiyor.

Türkeş'in ölümünden sonra yakılan ağıtları duyunca, onları bir kez daha acı ve hüznle anımsadım. Türkeş'le işbirliği yapan siyaset adamlarını da hatırladım. Bir çoğu hala işbaşındalar. Bir kısmının adı Susurluk'la birleşti, bir kısmına ise henüz Susurluk soruşturmasında ulaşamadı. Deniz'lerin idamına el kaldıran Süleyman Demirel'i, bugün çok partili rejimini savunduğunu söyleyen politikacıların o günkü tavırlarını anımsıyorum.

Türkiye belleği olmayan bir ülke. Dünün canisi, katili bugün makbul insan haline dönüşüyor. Dün Abdi İpekçi'yi öldürenler, İpekçi'nin gateseninin köşelerinde övgülere uğruyorlar. Garip ama gerçek bütün bunlar Türkiye'de geçmiş hep unutuluyor. Zalim yaptığıyla kalıyor.

Düzeni insanca yaşanılır bir duruma getirmek için çabalayan gençler 'toplumsal dinamiğin fitili' olma savını gerçekleştirmek için ayaktaydılar. Bu gençlik ölüyor, hapislere giriyor, işkenceler görüyor ve elinden geleni yapmak için olmadık işleri deniyordu.

Balyoz dönemi başladı başlayacaktı. Alacakaranlığın kör karanlığa doludizgin gidişi gözleniyordu yaşanan günlerde. Tedirginlik, ürkeklik, bilinmezlik ve umarsızlık kaplamıştı ortalığı.

Dümdüz ova-daki bahar yağmurlarıyla dolu günlerin bir akşamüstündeki üç genç de o gençliğin, o yiğitliğin bir parçasıydı.

Gök yüzüne Akan Irmak
Öner YAGCI

Bu duygular içinde 25 yıl önce yaşamını yitirmiş arkadaşlarımı düşünüyorum. Onlar herşeyden önce insandılar. Genç ve yaşam doluydular. Uzaktan bakıldığında birçok genç arkadaşımın gözünde dokunulmaz gibi görünen bu sevgili arkadaşlarım, espirileriyle, delikanlı atılganlıkları ve zaaflarıyla insandılar. Sevimli kavgacı, delidoluydular. Bizim kuşak 20 yaşında Türkiye'yi yeniden kurmak ve büyük ütopyları gerçekleştirmek için, omuzuna çok ağır yükler yüklenmişti.

Şimdi birçok siyasi hareketinkendisine başlangıç kabul ettiği, yazılarını ve yaptıklarını elden ele dolaştırdığı Deniz Gezmiş, Mahir Çayan, İbrahim Kaypakkaya'nın, öldüklerinde bıyıkları bile yeni terlemişti. Gençtiler ve yaşam doluydular. 20'li yaşlarında büyük yükleri kaldırmaya kalkmışlardı.

Deniz, mahir ve İbrahim üçü de farklı sosyalist siyasi hareketlerin öncüsüydüler. Ben de onlardan farklı bir siyasi hareket içinde yer almıştım. Başlangıçta hepimiz Türkiye İşçi Parti (TİP)'liydik. Sonra TİP yönetimine karşı Dev-Genç'te birlikte mücadele ettik. Ardından da biz kendi aramızda farklı siyasi akımlara yöneldik. O zaman küçük ayrılıklar büyük tartışmalara neden oluyordu. Daha sonra da hep böyle gitti. Aslında bütün bizim kuşak, aralarındaki ayrılıklara rağmen ortak bir tepkiyi dile getirmiş, düzene, düzenin kurumlarına isyan etmişti. (EP) O günler benim için çok fazla ciddi sayılan ayrılıklar, bugün o kadar anlamlı gelmiyor. Gençliğin verdiği heyecan ve öfke, dünya çapında sosyalist ülkeler arasındaki çatışma ve kavgalar, bizi aşırı tartışmalara sürüklemişti. Sonuçta hepimiz, eşitlik ve adalet hedefleyen yeni bir sosyalist düzenin kurulmasını istiyorduk. Bu uğurda her türlü özveriyi göstermeye hazırдық. Kimimize göre böyle bir hedefin gerçekleşmesi şu yoldan, kimimize göre bu yoldan olacaktı. Bu farklılığı aşırı abarttık diye düşünüyorum. Zaten kaç yaşındaydık ki?

Deniz, 1972'de asıldığında 25 yaşındaydı. Mahir 1972'de öldürüldüğünde 26 yaşındaydı. İbrahim ise 24'ünde. Gençliğin bütün heyecanı ve öfkesi, o günün büyük altüst oluşu içinde isyana dönüşmüştü.

İbrahimle 12 Mart 1971 Askeri darbesinin hemen ardından onların Çorum Sungurlu arasındaki Karakaya köyüne gitmiştik. Daha doğrusu önce o zaman Mamak yakınlarında NATO yolu olarak

bilinen gecekondlu mahallesindeki evlerinde kalmıştık. Babası, sessiz, tok bakışlı bir işçiydi. Ali amcanın bize sevgiyle bakan gözlerini hiç unutmuyorum. İbrahim, ailenin en büyük çocuğuydu. Kaç kardeşlerdi şimdi tam anımsamıyorum, ama 5 civarında kardeşi vardı. İbrahim onların umudu gibiydi. Üstün zekası ve çalışkanlığıyla öğretmen okulunu bitirmiş ve yüksek öğretmen okulunun zor sınavını da kazanarak İstanbul'a gelmişti. Ailesi onun üzerine titriyordu. Annesinin kardeşlerinin bakışlarından bunu anlıyordum.

Sıkıyönetim başıydı ve ben aranıyordum. Birlikte Doğu ve Güneydoğu bölgesine gidip örgütlenme çalışması yapacaktık. O zaman aynı örgütteydik. Bana yeni bir kimlik gerekiyordu. Bu amaçla onların köyüne gitti. Köydeki evlerinde babaannesinin onu bağrına basışını hala anımsıyorum. "İbişim" diyerek İbrahim'e sarılmış ve uzun uzun övgüler dolu ağıtlar yakmıştı. Hüseyin Cevahir, Maltepe'de öldürüldüğünde İbrahim'lerin köyündeydik. Hüseyin, ikimizin de iyi arkadaşıydı. Çok üzülmüştük. Köyün dışında bir tepede oturup Cevahir üzerine, onusevgiyle anan bir sohbet yaptığımızı hatırlıyorum.

Birgün sonra Kaypakkaya'ların köyünde Malatya'ya doğru yola çıktık. Tokat-Sivas arasında yolculuk ederken, otobüsün radyosundan sinan Cemgil'in, Kadir Manga'nın ve alparslan Öztürk'ün Nurhak'ta öldürüldüklerini dinledik. Hiç sesimizi çıkarmadan birbirimizin yüzüne baktık. Gözlerimize acı oturmuştu. Üzüntümüzü kimseye göstermemeye çalışıyorduk.

İbrahim duygulu, biraz içine kapanık ve alıngan bir yapıya sahipti. Zaman zaman çok duygulanır ve heyecanlı öyküler anlatırdı. İçinde bulunduğumuz koşulların zorluğu, çektiğimiz sıkıntılar, onu çok etkilemezdi. Bir gün Gaziantep'te bir çay bahçesinde bir arkadaşımızı bekliyorduk. Ben arkadaşımızın gecikmesinden telaşa kapılmıştım. O sakın sakın oturuyordu. Elinde o zaman Hindistan'ın Batı Bengal yöresinde bir ayaklanmaya önderlik eden Maoist partinin lideri Çaru Mazumdar'ın bir yazısı vardı. Yazının bir yerinde heyecanla bana döndü ve şunları söyledi. "Oral şimdi kendimi bir gerilla birliğiyle bir köyde düşünüyorum. Önce bir tiyatro gurubu köye giriyor ve ağalar aleyhinde bir oyun sergiliyor. Sonra ise gerillalar köye giriyorlar ve baltalarla ağaları imha ediyorlar. Müthiş bir olay.

Gerçekten de Batı Bengal'de böyle eylemler oluyordu. İbrahim büyük bir duygusallık ve haksızlığa duyduğu öfkeyle kafasında böyle bir senaryo kurmuştu. Hayalleri geniş, öfkesi sertti. Ben her zamanki tepkilselliğimle ona içinde bulunduğumuz zor koşullarda böyle şeyler söylemesinin çok da anlamlı olmadığını belirttiğimde sustu ve bir daha hiç konuşmadı. Benim sözlerimden alınmıştı. İbrahim öldüğünde, ben cezaevindeydim. Benden sonra örgüt içinde ayrılık çıkmış ve İbrahim'le ayrı düşmüştük. Bir daha uzun yıllar babasını, kardeşlerini göremedim. Ailesi içinde ne büyük bir yara açıldığını tahmin edebiliyordum. İbrahim'i hep Karakaya köyündeki tepede Cevahir'in öldüğü günkü haliyle anımsıyorum. Ve o sahneyi düşündükçe çok duygulanıyorum.

Deniz'le, Mahir'le daha sonra yitirdiğimiz arkadaşlarımızla da benzer bir çok anım oldu. Aradan 25 yıla yakın bir zaman geçti. Onları öldüren sistem hala bütün acımasızlığıyla sürüyor. Güzel ve sevimli yüzleri, sonsuz hayalleri ve isyan dolu öfkeleri, hala çok şey ifade ediyor. Hepsini sevgiyle anımsıyorum. Hepsini çok özliyorum.

Onlaun karşılıksız özverilerinden, zorluklarından yılmayan iyimserliklerinden ve zengin ütopyalarından hala öğreneceğimiz çok şey var diye düşünüyorum. Hepsini özlemle kucaklıyorum.